

Synteesiraportti
Versio 3.0

Tarkistettu luova lähestymistapa Ukrainan kriisiin – Osa I

(Ennen Minskiä 11.02.2015)

© Heikki K. Auvinen, 2015
www.asumer.fi

Sisällysluettelo

1. Taustatekijöitä.....	3
2. Ukrainan kriisin yksilöinti	3
3. Ratkaisun etsiminen kriisiin	4
3.1 Diplomatian keinot ja toimijat.....	5
3.2 EU:n pakotepolitiikan sisältö ja tehtävät.....	7
3.3 Akuutti kriisinhallinta Ukrainassa.....	8
3.4 Kriisin sosiaalinen ulottuvuus Venäjällä	9
3.5 Kriisin oikeudellinen ulottuvuus.....	11
3.5.1 Haagin kansainvälinen tuomioistuin (ICJ)	11
3.5.2 Kansainvälinen Rikostuomioistuin (ICC).....	13
3.5.3 Euroopan neuvosto (CoE)	14
OBS! Ensimmäinen osa päättyy tähän.....	17

1. Taustatekijöitä

Nykyisen kriisin ongelmien hallinta ei ole kovin vakaalla pohjalla. Kriisinhallinnassa on oltava vähintään kaksi osapuolta, jotta se voidaan ratkaista. On myös mahdollista, että yksikin osapuoli voi synnyttää kriisin itsensä kanssa. Se tuntuu olevan syy tässäkin kriisissä. Kun Venäjä kiistää olevansa mukana kriisissä, annettakoon sille tuo mahdollisuus elää oman totuutensa kanssa kun taas muu maailma elää omansa kanssa. Se ei vain ole riittävä perusta olojen normalisoitumiselle.

Länsimaat voivat muuttaa suhtautumistaan Venäjään kuin vertaiseensa ja alentaa sen aikaisempaan pariteettiin liittyvää ”uskottavuusluokitusta”. Jokainen sota koostuu kahdesta rintamasta: varsinainen sotarintama ja sitä tukeva kotirintama. Kuluneen vuoden aikana ei ole syntynyt edes aitoa vuoropuhelua. Esitetään kaikenlaista muunneltua totuutta ja asioita kärjistetään molemmin puolin. Asioiden esittäminen tosiasioina ilman niiden vastinetta todellisuudessa tulee olemaan Akilleen kantapäätä valikoivaan historiankirjoitukseen tottuneelle Venäjälle mitä pidemmälle asiat etenevät.

Myös nykyaikaista kilo- ja megatonneissa sotateknologiaa käyttävien maiden johtajat tietävät hyvin, että totuus ei pala tuleksakaan. On ollut suorastaan hätävarjelun liioittelua nostaa esiin ydinaseiden ensikäytön mahdollisuus, jos Venäjän edut sitä vaativat Ukrainan kriisin yhteydessä. Sotilaallinen uhittelu ei tee mistään maasta suurvaltaa. Varsinkaan ei ydinsodalla uhittelu, jonka tuhoista kertovaa historiankirjoitusta jäävät vain torakat lukemaan.

Tänä päivänä myös Venäjän johto on vastuussa kansalleen, eikä Jumalalle kuten asiat olivat tsaarinvallan aikana. Johtajan on ansaittava kannatuksensa. Epäilen suuresti presidentti Putinin todellisen kannatuksen määrää kansan keskuudessa. Korkeiden kannatuslukujen esittäminen liittyy enemmänkin hänen persoonallisuuteensa ja tavallista suurempaan tarpeeseen olla päätä pitempi omiensa joukossa.

Perustan näkemykseni moniin vuosiin, jotka olen viettänyt NL:ssa ja IVY-maissa. Olen ollut riittävästi mukana paikan päällä, että osaan tehdä eron neuvostoajan runoilija Vladimir Vysotskin runon ”Totuus ja valhe” mukaisesti, kuka juoksee kadulla totuuden vaatteissa ja kuka on vankina vaatteet varastaneen valheen asunnossa. Kun länsimaiden mediat kertovat venäläisten olevan nykyjohdon takana, he valikoivat tarkkaan omatkin vaatteensa ollakseen erottumatta joukosta kadulla kun valhe juoksee siellä totuuden vaatteissa.

2. Ukrainan kriisin yksilöinti

Nykyisessä kansainväliseksi kriisiksi 2014 muodostuneessa Ukrainan kriisissä voidaan erottaa viisi elementtiä, jotka liittyvät voimankäyttöön ja siitä siviiliväestölle johtuviin kohtuuttomiin kärsimyksiin molemmin puolin Venäjän ja Ukrainan välille syntyneitä rintamalinjojen. Tosin Venäjä kiistää osallisuutensa käytäviin sotatoimiin.

- (1) Venäjä on rikkonut kolmea allekirjoittamaansa kansainvälistä sopimusta ja niiden täytäntöönpanoa (Wienin diplomaattinen yleissopimus vuodelta 1961, Euroopan yhteistyö- ja turvallisuuskokouksen Helsingin 1975 loppuasiakirjan ensimmäisen korin Euroopan turvallisuuden liittyviä velvoitteita (sotilasjoukkojen siirrot ja tarkastukset) ja 1994 allekirjoitettua Budapestin protokollaa, jossa Venäjä, Iso-Britannia

ja Yhdysvallat takasivat Ukrainan valtion koskemattomuuden tämän luopuessa ydinaseistaan ja yksipuolisesti vähentäessään sotilaallista voimaansa.

- (2) Läntiset teollisuusmaat (EU ja Yhdysvallat sekä Kanada) ovat asettaneet pakotteita Venäjän liitettyä Krimin niemimaan itseensä (tavaroiden vienti- ja matkustusrajoituksia ja varojen jäädytyksiä Venäjän ja Krimin ja Itä-Ukrainan venäjämielisten kapinallisten johdolle) lisärajoituksia Venäjän otettua haltuunsa Krimin niemimaan ja alkaessa tukea samanlaista toimintaa Itä-Ukrainassa. Venäjä on asettanut vastapakotteita tuotteidenläntisten teollisuusmaiden tuonnille. Sotilasliitto NATO on nostanut valmiuttaan lähialueilla ja lopettanut kaiken sotilaallisen yhteistyön Venäjän kanssa.
- (3) Krimin niemimaan haltuunotto aseistettujen ja tunnuksettomien sotilasausten Venäjän kansalaisten ja alueella toimivan laivastotukikohdan sotilaiden/sota-alusten avulla ja laillisen Ukrainan alue- ja paikallishallinnon toimintaedellytysten ja omaisuuden tuhoaminen, Ukrainan kansalaisten turvallisuuden vaarantaminen, kuolemantuottamukset ja yksityisomaisuuden tuhoaminen ja haltuunotto siviiliväestön keskuudessa, Samanlainen prosessi tapahtuu parhaillaan Itä-Ukrainaan kuuluvilla alueilla ja kaupungeissa.
- (4) Entisen Neuvostoliiton omaisuuteen ja tasavaltojen maa-alueisiin sekä uusissa itsenäisissä valtioissa neuvostovaltion omaisuuden yksityistämiseen liittyvät kiistat ja länsimaiden teknisen avun (TA) ohjelmien vaikutukset tulonjakoon ja sosiaaliseen eriarvoisuuteen ja niiden yhteisarviointi toimenpideohjelman luomiseksi ongelmien hallitsemiseksi. Historiallisten tosiasioiden muuntelu, oikaiseminen ja vaikutukset Venäjän sisäiseen tilanteeseen sekä ulkomailla asuvien venäläisvähemmistöjen asemaan entisissä NL-tasavalloissa, kun on alkanut soveltaa Venäjän rajojen ylittävää ekstraterritoriaalista lainkäyttöä esimerkiksi Baltiassa.
- (5) Venäjän haluttomuus toimia kansainvälisen yhteisön osana ja kunnioittaa itsenäisten valtioiden suvereenisutta tekemällä jatkuvia ilmatilan loukkauksia ja lentämällä kansainvälisillä merialueilla sotilaskoneitaan ilman siviili-ilmailun turvallisuusmääräyksiä ja -käytäntöjä (tunnistimet pois kytkettyinä), sekä suorittamalla sotaharjoituksia maansa rajoilla ystävällisissä suhteissa olevien maiden läheisyydessä ilmoittamatta niistä ETYK-ETYJ -prosessin mukaisesti.

Ukraina on kriisissä asianomistajana. Myös Ukrainan kriisissä on kaksi ulottuvuutta: kansainvälinen ja kotimainen ulottuvuus kuten sodissa on kaksi rintamaa. Kansainvälisen politiikan näkökulmasta kriisin syyt ja ratkaisut ovat selkeät. Vain yksi häirikköoppilas toiminnallaan estää muita oppilaista oppimasta. Venäjä on rikkonut allekirjoittamia kansainvälisiä sopimuksia ja se olisi saatettava siitä edesvastuuseen. Kukaan ei kuitenkaan halua poistaa häirikköä luokasta tai saada tätä ymmärtämään, miksi koulunkäynti ja oppiminen ovat niin tärkeitä.

3) Ratkaisun etsiminen kriisiin

Ihmisten ja kansojen vuorovaikutusta korostavalla diplomatialla on pitkät perinteet kansainvälisessä yhteistyössä alkaen jo antiikin ajoista. Jos nuo keinot, kuten myös sodat ja voimankäyttö, kelpasivat Romanovin sukuun kuuluneille keisareille, mutta ei nykyiselle Venäjän presidentille, muu maailmanyhteisö voi jatkaa hyväksi havaitulla linjalla. Sen tulee vain muuttaa kansainvälisen yhteistoimintapelin sääntöjä Venäjän suhteen.

Tässä yhteydessä kuvataan lyhyesti ne toimintamekanismit, joita käytetään kansojen välisissä suhteissa ja niiden säätelyssä kun on syntynyt kriisitilanne. Venäjällä on pitkät autokraattisen hallinnon perinteet, mikä selittää myös osittain nykyisen tilanteen ”Venäjä vastaan muu maailma”. Venäjä ja venäläisyys voivat olla yksi ja sama tai kaksi eri asiaa. Jälkimmäisessä vaihtoehdossa, ihmisten joukosta löytyy aina joku, joka haluaa myös itse olla Venäjä

3.1 Diplomatian keinot ja toimijat

Historia Euroopassa

Antiikin aikana diplomatian säännöksiä ei ollut kodifioitu. Sen sijaa suulliseen perimätietoon pohjautuva säännöstö kansojen välisessä kanssakäymisessä oli selkeä ja se toimi. Kun joku lähestyi saarta ystävällismielisin esim. käydäkseen kauppaa, tällaista lähestyjää ja vierailijaa tuli kohdella vastavuoroisesti hyvin. Yhdistävänä tekijänä oli kanssakäymisestä saatavat molemminpuoliset hyödyt.

Kun kaupunkivaltiot yhdistyivät suuremmiksi kokonaisuuksiksi (Rooma) ja Bysantti, ne olivat vuorovaikutuksessa keskenään kaupankäynnin ja sotien avulla. Vaihdataan perustuvien yhteisten etujen lisäksi oli tullut Keskiajalla yhteinen uskonto ja keskinäistä kanssakäymistä helpottava yhteinen alueellinen valtakieli ja avioliittojen kautta vahvistetut yhdistävät verisiteet eri maiden ja alueiden keskuudessa.

Diplomatia Länsi-Euroopassa alkoi kehittyä uudella ajalla kolmikymmenvuotisen sodan päätteeksi 1648 solmitun Westfalenin rauhansopimusta koskevilla neuvotteluilla, missä lukuisat valtiot sopivat keskenään uudenlaisesta järjestelystä. Diplomaattiset muodot ovat peräisin Napoleonin ajoilta, jolloin vahvistettiin muun muassa diplomaattinen koskemattomuus.

Jos Venäjän presidentti ei hyväksy näitä 1648 lähtien yhteisesti luotuja ja Wienissä 1815 ensimmäistä kertaa kodifioituja kansainvälisen yhteistyön pelisääntöjä, siinä tapauksessa on syytä harkita mitä sääntöjä Venäjän kanssa sovelletaan. Tämä vain siksi, kun Venäjä näyttääkseen muille olevansa edelleenkin suurvalta, haluaa saada itselleen yhteistyöstä tulevat edut ja oikeudet, mutta ei suostu niihin liittyvien velvollisuuksien noudattamiseen.

Nykytilanne

Kansainliitto oli kansainvälinen järjestö, joka perustettiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen tehtävänänsä aseistariisunta, valtioiden välisten asioiden ratkaisu ja elinolosuhteiden ylläpito. Kansainliitto perustettiin 25. tammikuuta 1919 osana Versailles'n rauhansopimuksen ensimmäistä osaa. Kansainliitto piti ensimmäisen istuntonsa 10. tammikuuta 1920 – samana päivänä kuin rauhansopimus vahvistettiin ja ensimmäinen maailmansota päättyi virallisesti.

Kansainliitto ratkoi menestyksellisesti pieniä konflikteja 1920-luvulla, kuten Huippuvuorten ja Ahvenanmaan omistuskiihat. Pakolaisten avustamisessa, siirtomaajärjestelmän purkamisessa ja nälänhätien torjunnassa Kansainliitto osoittautui tienraivaajaksi. Se epäonnistui suurten konfliktien ratkaisemisessa 1930-luvulla, eikä pystynyt estämään Italian hyökkäystä Abessiniaan tai Japanin hyökkäystä Kiinaan. 14. joulukuuta 1939 järjestö erotti Neuvostoliiton sen hyökättyä Suomeen sekä kehotti jäsenvaltioita antamaan Suomelle apua.

Toisen maailmansodan aikana Kansainliiton toiminta hiipui. Kansainliitto lopetti toimintansa 18. huhtikuuta 1946 ja siirsi varansa ja tehtävänsä Yhdistyneille kansakunnille. Kansainliitto oli olemassa jonkin aikaa yhtä aikaa Yhdistyneiden kansakuntien kanssa, millä haluttiin osoittaa kyseessä olevan itsenäinen järjestö eikä vain pelkkä Yhdistyneiden kansakuntien edeltäjä.

Yhdistyneet kansakunnat (YK) on maailmanlaajuinen hallitusten välinen yhteistyöjärjestö, joka perustettiin 24. lokakuuta 1945 San Franciscossa. Se perustettiin Kansainliiton korvaajaksi toisen maailmansodan jälkeen edistämään kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, oikeudenmukaisuutta sekä ihmisoikeuksia. YK:n organisaatio koostuu kuudesta toiminnallisesta elimestä: yleiskokous, turvallisuusneuvosto, talous- ja sosiaalineuvosto, huoltohallintoneuvosto, kansainvälinen tuomioistuin ja sihteeristö, joista Ukrainan kriisin kannalta ovat merkittäviä:

Turvallisuusneuvosto, joka on YK:n päätösten toimeenpanon kannalta yksi keskeisimmistä elimistä. Turvallisuusneuvostossa on 15 jäsentä kerrallaan, joista pysyviä jäsenvaltioita ovat Venäjä (Neuvostoliiton kansainvälisoikeudellisena seuraajavaltiona), Yhdistynyt Kuningaskunta, Ranska, Yhdysvallat ja Kiinan kansantasavalta (1971 lähtien korvaten Kiinan tasavallan). Näillä pysyvillä jäsenillä on turvallisuusneuvostossa veto-oikeus, jolla yksikin niistä voi estää minkä tahansa päätöslauselmaehdotuksen voimaantulon.

Kansainvälinen tuomioistuin on Yhdistyneiden kansakuntien tärkein oikeudellinen elin. Se sijaitsee Alankomaissa, Haagin kaupungin Rauhan palatsissa. Tuomioistuin perustettiin vuonna 1945 YK:n peruskirjalla, ja se aloitti toimintansa vuonna 1946. Tuomioistuin menettelee kansainvälisen tuomioistuimen perussäännön mukaisesti, joka on merkittävä osa peruskirjaa. Se käsittelee vain valtioiden välisiä kiistoja, ei kansojen tai yksittäisten ihmisten välisiä kiistoja. Tuomioistuimessa työskentelee yhteensä 15 YK:n yleiskokouksen ja turvallisuusneuvoston yhdeksän vuoden välein valitsemaa tuomaria. Yhdestä maasta voi olla edustettuna vain yksi tuomari kerrallaan.

ETYK ja ETYJ -prosessi

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin (ETYK, Etyk) ensimmäinen vaihe oli ulkoministerien kokous Helsingissä vuonna 1973, toinen Genevessä pidetyt neuvottelut 1973–1975 ja kolmas Helsingissä Finlandia-talossa pidetty huippukokous 1975.

1. elokuuta allekirjoitettiin kokouksen päätösasiakirja, ns. Helsingin sopimus. Päätösasiakirja jakautui neljään pääkohtaan eli "koriin". Euroopan turvallisuuskysymykset muodostivat ensimmäinen korin, toisessa päätettiin yhteistyöstä muun muassa taloudessa, tieteessä ja ympäristönsuojelussa, kolmas koski yhteistoimintaa humanitaarisilla aloilla ja neljäs konferenssin seurantaa ja tulevia kokouksia.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) on järjestö, jossa on jäseninä 57 valtiota Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, Etelä-Kaukasiassa, ja Keski-Aasiassa. Se perustuu vuonna 1975 Helsingissä järjestetyille Euroopan turvallisuus ja yhteistyökonferenssille (ETYK), josta muodostui 1994 pysyvä kansainvälinen järjestö vuoden 1992 seurantakonferenssin pohjalta. ETYJ:n päämaja sijaitsee Wienissä, Itävallassa. ETYJ käsittelee laajasti kolmeen eri pääryhmään liittyviä turvallisuuskysymyksiä: 1) poliittis-sotilaalliset kysymykset, 2) talous- ja ympäristökysymykset ja 3) nk. inhimillisen ulottuvuuden (ihmisoikeus-) kysymykset.

ETYJ:llä on toimintaa lähinnä Itä-Euroopassa, missä kansainvälisen läsnäolon katsotaan vahvistavan turvallisuutta. Näissä hankkeissa isäntävaltioita pyritään opastamaan lähinnä maan demokratisointiin ja ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä. ETYJ harjoittaa siviilikriisinhallintaa, mm. vaalitarkkailua vaikuttaen maiden demokratisoitumisprosesseihin. ETYJin toiminnan suuntalinjat päätetään kahden vuoden välein järjestettävässä huippukokouksessa.

Wienin yleissopimus 1961

Diplomaattisia suhteita koskeva Wienin yleissopimus solmittiin vuonna 1961, joka säätelee nykyisiä maiden välisiä diplomaattisia suhteita. Sopimus määrittelee diplomaattisen edustuston etuoikeudet, niin että diplomaatit voivat hoitaa virkatehtävänsä ilman pelkoa, että isäntämaa kohdistaisi heille vaatimuksia. Sopimuksen on ratifioinut 190 maata.

Suurin osa kansainvälisistä sopimuksista neuvotellaan ja pannaan täytäntöön tämän yhteistyömekanismien avulla. Toisen maailmansodan jälkeisessä eri maiden keskinäisessä integraatiokehityksessä myös diplomatian pelisäännöt ovat muuttumassa. Perinteisten kahdenvälisen suhteiden rinnalle ovat tulleet samojen asioiden hoidossa huomioonotettavat monenkeskiset suhteet, kuten nykyisessä Ukrainan kriisissä EU:n ja sen jäsenmaiden erilaiset painotukset suhteessa Venäjään.

3.2 EU:n pakotepolitiikan sisältö ja tehtävät

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) mukaisesti yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (YUTP) käsittää kaikki ulkopolitiikan osa-alueet ja kaikki Euroopan unionin turvallisuuteen liittyvät kysymykset. Eurooppa-neuvosto määrittelee EU:n strategiset intressit ja määrittelee YUTP:n tavoitteet ja yleiset suuntaviivat.

YUTP:n yleisestä määrittelystä ja täytäntöönpanosta vastaa EU:n neuvosto. YUTP:n toteuttamisesta vastaavat unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja sekä jäsenvaltiot. Neuvosto ja korkea edustaja vastaavat EU:n toimien yhtenäisyydestä, johdonmukaisuudesta ja tehokkuudesta.

Rajoittavat toimenpiteet eli pakotteet ovat keskinen väline EU:n pyrkiessä yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa (YUTP) periaatteiden mukaisiin tavoitteisiin. Rajoittavia toimenpiteitä määrätään yleensä silloin, kun YUTP:n mukaisen tavoitteena on saada aikaan muutos kohdemaan tai sen osan, hallituksen, yhteisöjen tai henkilöiden politiikassa tai toiminnassa.

EU käyttää pakotteita osana yhdenmukaista ja kattavaa politiikkaa, johon luuluvat poliittinen vuoropuhelu, täydentävät toimet ja muut käytettävissä olevat välineet. EU voi määrätä omaaloitteisesti rajoittavia toimenpiteitä tai pakotteita YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmien pohjalta.

EU:n pakotteilla on seuraavat tavoitteet: Suojella EU:n arvoja, olennaisia intressejä ja turvallisuutta; säilyttää rauha; lujittaa ja tukea demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta, ihmisoikeuksia ja kansainvälisen oikeuden periaatteita; ehkäistä konflikteja ja vahvistaa kansainvälistä turvallisuutta.

Ohessa on linkki Euroopan unionin ulkosuhteiden hallinnon tiedostussivuille, jossa on koottuna EU:n pakotteet Venäjää kohtaa Ukrainan kriisissä:

http://europa.eu/newsroom/highlights/special-coverage/eu_sanctions/index_en.htm

Tiedote sisältää myös Euroopan Neuvoston pyynnöt Euroopan Inventointipankille (EIB) ja Euroopan Kehitys ja Yhteistyöpankille (EBRD) pidättäytyä rahoitusyhteistyöstä Venäjän Federaation kanssa. Samoin Neuvosto on pyytänyt komissiota harkitsemaan pidättäytymästä kahdenvälisen ohjelmien täytäntöönpanosta, paitsi hankkeista, jotka kuuluvan rajaseutualueiden ja kansalaisyhteiskunnan kehittämisohjelmiin.

3.3 Akuutti kriisinhallinta Ukrainassa

Kriisinhallinta voidaan jakaa kahteen osaan: lyhyen aikavälin toimenpiteisiin ja pidemmän aikavälin asiat. Ensin mainittuihin liittyvät toimenpiteet tulitauon aikaansaamiseksi ja rauhansuunnitelman laatimiseksi osapuolten kesken Ukrainassa. Krimin valtauksen yhteydessä Venäjä toimi sammutetuin lyhdyin, mikä esti lyhyen tähtäimen tulitaukoon tähtäävät toimenpiteet, koska toista osapuolta ei ollut olemassa.

Kansainvälisistä järjestöistä Etyjillä on keskeinen rooli Ukrainassa, sillä sekä Ukraina että Venäjä ovat Etyj-maita. Rauhanneuvottelujen edistämiseksi Etyj on ollut aktiivinen. Tavoitteena on ollut yhteisen kannan löytäminen kuinka edetä tulitaukoasiassa syyskuussa 2014 kolmikantapohjalta (Ukraina, Venäjä ja Etyj) ja sen toteuduttua itse rauhansuunnitelmassa.

Etyjin erityismissio Ukrainassa (Special Monitoring Mission – SMM). Sen tavoitteena on saada puolueetonta tietoa tilanteesta kentällä sekä turvallisuus- että ihmisoikeus-asioiden suhteen. Myös sotavankien kohtelu ja vankien vaihtoon liittyvä avustustoiminta kuuluu erityismission toimenkuvaan. Monitorointitoiminta alkoi 21.3.2014 ja se toimii kymmenessä toimipisteessä ympäri Ukrainaa.

Myös erilliset Etyj-instituutiot ovat mukana Ukraina toimissa. Etyjin vähemmistövaltuutettu vieraillee säännöllisesti Ukrainassa ja seuraa vähemmistöjen asemaa ja osallistuu alan lainsäädännön kehitystyöhön, Etyjin ihmisoikeustoimisto ODIFR seuraa maan ihmisoikeustilannetta ja oli mukana myös 2014 vaalitarkkailutyössä. Myös Etyjin mediavaltuutettu seuraa maan mediavapaustilannetta ja on antanut siitä lausuntoja.

Ukrainassa sijaitseva Etyjin projektikoordinaattorin toimiston alaisuudessa on valmisteltu vapaaehtoisrahoitteinen kansallisen vuoropuhelun hanke, joka selvitti miten Etyj voi tukea Ukrainan kansallista eheytymistä ja vuoropuhelua. Selvitystyön ohjalta Etyjille on ehdotettu aktiivista roolia kansallisessa vuoropuhelussa.

Etyjin Ukraina-kontaktiryhmä on ollut keskeinen rooli tulitaukoneuvotteluissa, joihin osallistunut Sveitsin liittopresidentti Didier Burkhalter, Ukrainan ulkoministeri Pavlo Klimkin, Ukrainan entinen presidentti Leonid Kutšma ja Venäjän Kiovan-suurlähettiläs Mihail Zurabov.

Etyjin osallistujavaltiot päättivät 24.7.2014 kahteen Venäjän ja Ukrainan rajan Venäjän rajantarkastuspisteeseen (Gukovo ja Donetsk) 16 siviilitarkkailijaa. Tarkkailijat seuraavat

rajantarkastuspisteiden tilannetta ja rajan ylittävää liikennettä sekä raportoivat havainnoistaan.

Etyjin ihmisoikeustoimisto lähetti historiansa suurimman vaalitarkkailukomission Ukrainassa 25.toukokuuta järjestettyihin presidentinvaaleihin. Tarkkailuryhmään kuului 10 pitkäaikaista ja 900 lyhytaikaista vaalitarkkailijaa. Myös Etyjin parlamentaarinen yleiskokous lähetti yli 100 hengen vahvuisen ryhmän valvomaan vaaleja. Tarkkailijoiden mukaan vaalit toimitettiin asiallisesti, vain Donetskin ja Luhanskin alueilla aseistautuneet ryhmät pyrkivät häiritsemään vaaleja. (Source: Finland's Embassy to OSCE, Wien 2015).

Ukrainassa paikanpäällä olevan toiminnan lisäksi jo keväällä 2014 oli useita ulkoministeritason neuvottelukontakteja, kuin myös Normandian maihinnousun yhteydessä oli valtionpäämiestasolla tapaaminen. Ukrainan entisen presidentin Leonid Kutšman vetäminä Minskissä on käyty kahdet tulitaukoneuvottelut ja helmikuun alussa Berliin ryhmä (ulkoministeri Larvov, liittokansleri Merkel, presidentit Hollande ja Poroshenko ovat tavanneet sekä Berliinissä että Kiovassa. Myös Merkel/Hollande tapasivat presidentti Putinin Moskovassa ennen Münchenin kansainvälistä turvallisuusasioiden huippukokousta. Myös Yhdysvaltojen ja Saksan johtajat tapasivat Münchenin kokouksen jälkeen ennen Minskin 11.02.2015 neuvotteluja.

Mielenkiintoiseksi asian tekee myös se, milloin osapuolet ovat päässeet sen vaiheen yli, jolloin he ovat toisilleen olemassa. Vankien vaihdon aikaansaaminen Etyjin tuella on merkittävä edistysaskel toisen osapuolen olemassaolon tunnustamisessa ja osapuolten välisen dialogin aikaansaamisessa. Tämän kriisin ytimen muodostaa kaksi entisen Neuvostoliiton tasavaltaa, joiden rooli kylmän sodan aikaisissa maailman rauhanjärjestöissä oli merkittävä.

Se kyseenalaistaa kyseisten rauhanjärjestöjen aitouden omana aikanaan, mikä olisi otettava huomioon rauhanratkaisua etsittäessä nykyiseen ja tulevaisuuden kriiseissä, joissa Venäjä ja tsarismien perintönä saadut entiset neuvostotasavallat ovat mukana. Samalla se vahvistaa yhteiskunnallisen kehityksen erilaisuuden itäisessä Euroopassa vastapainona Länsi-Euroopan muutoksille 1800-luvulta lähtien. Länsi-Euroopan ensimmäisen maailmansodan jälkeinen totalitarismi teki tästä poikkeuksen, joka loppui Pariisin rauhaan 1947 lännessä. Mutta jatkui Itä-Euroopassa 1991 NL-järjestelmän loppumiseen saakka.

3.4 Kriisin sosiaalinen ulottuvuus Venäjällä

Ilman Neuvostoliiton lakkautusta nykyistä Ukrainan kriisiä tuskin olisi olemassa. Kiovan Venäjään keskiajalla kuuluneet Galician alueet ja ihmiset olisivat vain osa 1400-luvun lopulta laajentunutta Moskovan Venäjää ja siitä muodostunutta Venäjän keisarikuntaa ja Neuvostoliittoa. Mutta kun Neuvostoliitto lakkasi olemasta 1991, sen seurauksena vanhat kieli-, uskonto- ja maallisen toimivallan kysymykset nousivat uudestaan esiin näillä keskiaikaisen mongolihallinnon läntisimmillä alueilla.

Se ei ole kiireellisyysjärjestyksessä korkeimmalla sijalla oleva asia. Viattomien ihmisten kuoleminen ja heidän omaisuutensa tuhoaminen on saatava loppumaan. Se on ollut sisältönä kriisin eri osapuolten keskinäisissä tulitauko- ja vihollisuuksien lopettamisneuvotteluissa. Mutta, nämä neuvottelut eivät ole tuloksellisia, jos ei tiedetä vastapuolen ajattelun taustoja ja kuinka asiat suhteutuvat heidän maailmankuvaansa ja käsityksiin historiasta. Ukrainalaisten ja venäläisten historiankäsitykset poikkeavat toisistaan vuoden 1991 jälkeisessä todellisuudessa.

1991-jälkeinen siirtymäaika

Kun yritetään yksilöidä Ukrainan kriisin syitä ja keinoja, sen sosiaalisessa ulottuvuudessa ensimmäiseksi tulee kiinnittää huomiota 1991-jälkeiseen sosiaaliseen kehitykseen ja sosiaalipolitiikkaan, jota myös länsimaat ovat olleet tukemassa teknisen avun ohjelmiseen valtionomaisuuden yksityistämässä ja uusien valtiollisten institutionaalisten rakenteiden luomisessa. Ongelmat eivät ole pelkästään Venäjän Federaation sisällä, vaan ne vaikuttavat myös Venäjän ja IVY-maiden keskinäissuhteisiin.

Venäjän nykyjohto on kritisoinut 1991-luvun toimenpiteitä kaoottisiksi toimenpiteiksi, jotka johtivat Venäjän suurvalta-aseman loppumiseen. Putinin toisen ja erityisesti kolmannen kauden aikana tästä siirtymäajan kehityksen hallitsemattomuudesta on tullut keppihevonen nykyjohdolle syyttää länsimaita Venäjän huonosta taloudellisesta tuloksellisuudesta, tuloerojen kasvusta, alueellisista eriarvoisuuksista ja kyvystä uusiutua yhteiskuntana.

Vieläkö olisi mahdollista korjata privatisoinnin tuloksena syntyneiden rikkaiden ja köyhien tuloeroja sekä maan sisäisiä alueellisia tuloeroja korjaavan jälkikäteen tapahtuvan verouudistuksen kanssa, jolloin itse omaisuuden jako hyväksytään niin kuin se on tapahtunut. Vai tarvitaanko kenties maan sisällä erityinen Venäjän sisäinen tribunaali, arvottamaan asioita ja normeja, jotka mahdollisessa kansallisuusomaisuuden uusjaossa otetaan huomioon, kun asiaa koskevat pelisäännöt on luotu.

Voisivatko länsimaat, jotka suuressa auttamishalussaan ajoivat alas sellaisetkin entisen neuvostoyhteiskunnan osa-alueet, jotka toimivat kunnolla (esimerkiksi terveydenhuolto ja koulutusjärjestelmä), mutta perustuivat erilaiseen rahoitusmalliin ja infrastruktuuriin kuin mihin länsimaissa oli totuttu. Länsimäisen teknisen avun ohjelmien laatua ja vaikutuksia ei ole koskaan arvioitu kokonaisuutena Venäjällä ja IVY-maissa.

Toinen asia, joka liittyy kriisin syntyyn, on Venäjän historiankirjoitus. Historiankirjoitus Venäjällä poikkeaa länsimaisesta historiankirjoituksesta siinä suhteessa, että länsimaissa se on aina enemmän tai vähemmän näkemys menneistä tapahtumista. Venäjällä taas objektiivista historiankirjoitusta ei ole koskaan harjoitettu, vaan se on aina ollut keskeinen instrumentti valtaa pitävien tahojen asioiden hallinnassa. Tällainen valikoiva puolittotuuksien esittäminen ei edistä pitkällä tähtäyksellä yhtenäisyyden vahvistumista eri väestöryhmien keskuudessa Venäjällä.

Historiankirjoitus Venäjällä

Poliittinen historia 1700-luvulta lähtien yksilöi sotien syyt osaksi aatehistoriallista kehitystä, joka on osa yhteisöllisten arvojen kehitystä (renessanssi ja valistusaika) vastakohtana uskontojen pohjalta syntyneelle yksinvaltiudelle maailmassa. Sitä ennen sotien syyt liittyivät hallitsijoiden käsityksiin uskonnoista ja kielistä osana oman sukunsa aseman säilyttämisessä.

Suurten löytöretkien ja tieteellisen-teknisen vallankumouksen (fysiikan lait ja mekaniikan synty) ansiosta maailmankuva muuttui ja myös sotien syyt muuttuivat. Hallitsijat ja johtajuus yhteiskunnassa alkoivat orientoitua enemmän tulevaan kuin menneisyyteen. Myös tämä hetki menetti merkityksensä suhteessa menneisyyteen ja tulevaisuuteen.

Nämä muutokset ajattelutavoissa muotoutuivat todellisuudeksi, joka tunnetaan paremmin siirtomaapolitiikan nimellä. Vanhat sisällöt kieli, uskonto, oikeaoppisuus korvautuivat omalla kielellä ja sen johtavalla asemalla kun jumaluus tuli maapallolle siirtomaaisäntien

muodossa vähemmän kehittyneille maapallon alueille. Siirtomaapolitiikkaa harjoittavien valtioiden omat edut sanelivat toimintojen sisällön 1800-luvulta toiseen maailmansotaan saakka.

Venäjän imperiumi oli siirtomaavalta muiden joukossa. Ero verrattuna oli siinä, että Venäjän siirtomaat olivat sen naapurimaissa. Toiminnan tuloksien kannalta asioita tarkasteltaessa asiat olivat kuten Länsi-Euroopan maiden kanssa. Toinen ero taas on siinä, että Länsi-Euroopan entiset siirtomaavallat purkivat siirtomaapolitiikkansa toisen maailmansodan jälkeen, kun taas Venäjällä se jatkui Neuvostoliiton hajoamiseen saakka 1991.

3.5 Kriisin oikeudellinen ulottuvuus

Kriisin alkuvaiheissa puhuttiin paljon kansainvälisestä oikeudesta, koska presidentti Putinin uuden politiikan motiivina on hänen tavallista voimakkaampi tarve tulla hyväksytyksi oman yhteisönsä keskuudessa. Kansainvälisen oikeuden tutkinto Leningradin yliopistossa ja kolmatta kertaa maan valittuna presidenttinä nostivat juridiikan Venäjän ulkopoliittikan keinovalikoimaan yhdessä ”aseiden kalistelun kanssa”.

Presidentti Putin toisen kauden aikana johtava ajatustapa liittyi entisen Neuvostoliiton alueen uusissa tasavalloissa asuvien venäläisvähemmistöjen ja niiden oikeuksien turvaaminen. Venäjän kansalaisuutta koskevassa lainsäädännössä lakeja alettiin soveltaa yli oman maan rajojen. Tämä ekstraterritoriaalisuus on uusi elementti Venäjällä. Vain Yhdysvallat ja Venäjä ovat omaksuneet tällaisen ekstraterritoriaalisen lainkäytön, joka on vastoin lainsäädännön territoriaalisuusperiaatetta ja/tai kansallisen toimivallan luovuttamista kansainvälisille elimille.

Presidentti Putinin kolmannen kauden aikana Venäjä halutessaan profiloitua uudelleen suurvallaksi, on omaksunut kahdenvälisissä suhteissaan ja myös olemassa olevien allekirjoittamiensa kansainvälisten sopimusten noudattamatta jättämisen, suvereenien valtioiden rajojen kunnioittamattomuuden, voimankäytöllä uhkaamisen ja kansainvälisen siviili-ilmailun lentoturvallisuuden huomioimatta jättämisen lentämällä tunnistamattomilla ja todennäköisesti aseistetuilla sotilaskoneilla siviili-ilmailuyhteistyön ja ETYJ:n yksipuolisesti irtisanomansa ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvilla kansainvälisillä alueilla.

Tällä hetkellä on olemassa kolme kansainvälistä foorumia, joissa kansainvälisen oikeuden keinoin voidaan arvioida sekä Venäjän että Ukrainan toimia nykyisessä kriisissä. Nämä instituutiot ovat. Haagin kansainvälinen tuomioistuin (ICJ), Haagin kansainvälinen rikostuomioistuin (ICC), Euroopan Neuvosto (CoE). Myös YK:n turvallisuusneuvosto voisi olla tällainen kansainvälisoikeudellinen elin, mutta kun Venäjä on yksi sen vakituisista jäsenistä, jolla on veto-oikeus asioissa, turvallisuusneuvosto on osoittautunut hyödyttömäksi elimeksi tämän kriisin ratkaisemisessa.

3.5.1 Haagin kansainvälinen tuomioistuin (ICJ)

Haagin kansainvälinen tuomioistuin on YK:n keskeisin oikeudellinen elin, joka antaa päätöksiä valtioiden välisissä kiistoissa sekä neuvoa antavia lausuntoja muissa kansainvälisen oikeuden kysymyksissä. Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö on osa YK:n

peruskirjaa, mistä seuraa, että kaikki YK:n jäsenmaat ovat tuomioistuimen jäsenmaita. Tuomioistuimen toimii Haagissa Hollannissa ja sen virallisia kieliä ovat englanti ja ranska.

Toimivalta ja tehtävät

Tuomioistuin ei tutki tapauksia oma-aloitteisesti vaan käsittelee kysymyksiä, joita jäsenvaltiot tai YK saattavat sen tutkittavaksi. **Kansainvälisen tuomioistuimen perussääntö** (*The Statute of the International Court of Justice*) on osa **YK:n peruskirjaa** (*UN Charter*). Viiteen lukuun jaetut perussäännön 70 artiklaa säätelevät tuomioistuimen järjestäytymistä, toimivaltaa, oikeudenkäyntimenettelyä, neuvoa-antavia lausuntoja sekä muutosten tekemistä perussääntöön. Kansainvälinen tuomioistuin on YK:n päätoimielimistä ainoa, joka ei sijaitse New Yorkissa.

YK:n peruskirjassa mainitaan, että kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi järjestön on ensisijassa pyrittävä ratkaisuun esimerkiksi käyttämällä neuvotteluja, sovittelua tai tuomioistuinmenettelyä (artikla 33). Samoin peruskirjassa todetaan, että järjestön tulee edistää kansainvälisen oikeuden kehittymistä ja sen kodifointia (artikla 13).

Vuonna 1946 perustettu tuomioistuin on jakanut yhteensä **93** tuomiota ja antanut **25** neuvoa-antavaa asiantuntijalausuntoa. Vuosien aikana YK:n puitteissa on myös neuvoteltu yli **500** kansainvälistä sopimusta mitä erilaisimpia aiheita koskien.

Tuomioistuimen jäsenet ja toiminta

Kansainvälisen tuomioistuimen toiminnassa sen toimivalta toteutuu kaksitahoisesti:

1. valtioiden välisten kiistojen ratkaiseminen kansainvälisen oikeuden mukaisesti
2. neuvoa-antavien asiantuntijalausuntojen antaminen oikeudellisista kysymyksistä YK:n eri toimielinten ja erityisjärjestöjen pyynnöstä.

Valtiot voivat tuoda kiistansa yhteisellä sopimuksella tuomioistuimen ratkottavaksi. Valtio voi myös saattaa toisen valtion toimet tuomioistuimen käsiteltäviksi, mikäli kumpikin valtio on esimerkiksi jäsenenä kansainvälisessä sopimuksessa, joka mahdollistaa tämän kaltaisen ratkaisun. Jotta tapaus otettaisiin käsittelyyn tuomioistuimessa, asianosaisten valtioiden on kuitenkin vielä erikseen hyväksyttävä tuomioistuimen toimivalta kyseisessä tapauksessa.

YK:n toimielimet ja erityisjärjestöt voivat pyytää tuomioistuimelta **neuvoa-antavia lausuntoja** (*advisory opinions*). Yleiskokous ja turvallisuusneuvosto voivat pyytää kansainvälisen tuomioistuimen lausuntoa mistä tahansa oikeudellisesta kysymyksestä. Muilla päätoimielimillä ja YK:n erityisjärjestöillä on oikeus pyytää lausuntoja niiden omaan toimialaan kuuluvissa oikeudellisissa kysymyksissä. Yksittäiset ihmiset, kansat tai kansanryhmät eivät voi tuoda erimielisyyksiään kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäviksi.

Tuomareiden valinta

Kansainvälisessä tuomioistuimessa päätöksiä tekevät 15 puolueetonta tuomaria, jotka yleiskokous ja turvallisuusneuvosto valitsevat yhdessä. Päätökset tehdään samaan aikaan, mutta toisistaan erillisinä. Jatkuvuuden takaamiseksi yksi kolmasosa tuomioistuimen tuomareista valitaan kolmen vuoden välein. Tuomarien toimikausi kestää yhdeksän vuotta.

Tuomareiden valinnassa noudatetaan maantieteellistä tasapainoa, vaikka perussäännön mukaisesti tuomarit valitaan kansalaisuudesta riippumatta. Maantieteellinen jako on nykyisin sama kuin turvallisuusneuvostossa: kolme tuomaria Afrikasta, kaksi Latinalaisesta Amerikasta ja Karibian alueelta, kolme Aasiasta, viisi läntisestä Euroopasta ja muista maista (Pohjois-Amerikka ja Oseania) ja kaksi itäisestä Euroopasta. (Source: Internet Wikipedia)

3.5.2 Kansainvälinen Rikostuomioistuin (ICC)

Kansainvälinen rikostuomioistuin on ensimmäinen pysyvä, sopimusperusteinen, kansainvälinen rikostuomioistuin maailmassa. Se perustettiin edistämään oikeusvaltiota ja varmistamaan, että vakavimmat kansainväliset rikokset eivät jää rankaisematta.

Kansainvälinen rikostuomioistuin perustettiin vuonna 1998 allekirjoitetulla sopimuksella, ”Rooman Perussäännöllä”. Sen allekirjoitti 120 valtiota 17. heinäkuuta 1998 Roomassa. Sopimuksen voimaantulon edellytyksenä oli, että vähintään 60 valtiota ratifioi sopimuksen, mikä tapahtui samanaikaisena allekirjoitusmenettelyä 11. huhtikuuta 2002 YK:n päämajassa. ICC on toimivaltainen tuomitsemaan rikoksista, jotka on tehty 1. heinäkuuta 2002 jälkeen, mutta ei ennen tuota ajankohtaa tehdyistä rikoksista.

Kansainvälinen rikostuomioistuin tuomitsee henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet vakaviin kansainvälisiin rikoksiin. Rikostuomioistuimen sopimusvaltiot luovuttavat tuomioistuimelle toimivallan sotarikoksissa, rikoksissa ihmisyyttä vastaan ja joukkotuhonnassa, jotka kuten myös työnjako toimivaltakysymyksissä ICC:n ja kansallisten tuomioistuinten välillä ovat tarkemmin määritelty Rooman Perussäännössä.

Jäsenmaat ja -yhteisöt

ICC ei ole YK:n alainen, mutta toimii läheisessä yhteistyössä YK:n kanssa. Yhdysvallat hyväksyi ja allekirjoitti Rooman perussäännön presidentti Bill Clintonin toimikaudella, mutta ei ryhtynyt toimiin sen ratifioimiseksi. Myöhemmin Yhdysvallat ilmoitti, ettei se aio ratifoida sopimusta. Presidentti George W. Bushin toimikaudella Yhdysvallat ilmoitti, että se vetäytyy kokonaan sopimuksesta. Yhdysvaltain toiminta ICC:n yhteydessä on todettu hyvin ongelmalliseksi muiden Rooman peruskirjan allekirjoittajamaiden joukossa.

Euroopan Union ulkosuhteiden perustana on oikeusvaltion lujittaminen, ihmisoikeuksien ja kansainvälisen humanitaarisen oikeuden kunnioittaminen, rauhan ylläpitäminen ja kansainvälisen turvallisuuden vahvistaminen maailmassa. Tavoitteidensa saavuttamiseksi EU on sitoutunut edistämään Kansainvälisen rikostuomioistuimen perustamista ja sen Rooman perussäännön voimaantuloa.

Yhteisellä kannanotollaan EU ja sen jäsenvaltiot tekevät kaikkensa, jotta mahdollisimman moni valtio osallistuu Kansainväliseen rikostuomioistuimeen. Ne ottavat kyseisen tavoitteen huomioon neuvotteluissa (kahdenvälisissä tai monenvälisissä) ja kolmansien maiden sekä alueellisten järjestöjen kanssa käytävässä poliittisessä vuoropuhelussa.

Ne tekevät myös aloitteita, joilla edistetään Rooman perussäännön arvoja, periaatteita ja säännöksiä. Ne aloittavat yhteistyön valtioiden, kansainvälisten järjestöjen, valtiosta riippumattomien järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan asianomaisten edustajien kanssa.

Ne antavat tarvittavaa teknistä ja taloudellista apua osallistumiseen valmistautumisessa ja perussäännön täytäntöönpanossa kolmansissa maissa.

ICC:n Syyttäjänvirasto

Kansainvälisen rikostuomioistuimen syyttäjänvirasto vastaa tutkimuksista ja syytetoimista Rooman perussäännön alaisuudessa. Virastoa johtaa pääsyyttäjä. Syyttäjä voi aloittaa tutkinnan rikoksesta saatuaan tutkintapyynnön, joka voi tulla kolmella tavalla:

- Rooman perussäännön sopimusvaltio tekee tutkintapyynnön syyttäjälle
- YK:n turvallisuusneuvosto pyytää syyttäjää tutkimaan rikosta
- Syyttäjä aloittaa itse saamiensa tietojen perusteella tutkinnan

Ukrainan kriisissä on ongelmana se, että kumpikaan kiistan varsinaisista asianosaisina olevista osapuolista (Ukraina tai Venäjä) ei ole Kansainvälisen rikostuomioistuimen jäsen, jos jompi kumpi kriisin osapuolista tai molemmat haluaisivat lähteä ajamamaan asiaansa tämän uudenlaisen kansainväliseen oikeuteen ja sen toteutumiseen liittyvän instituution avulla.

3.5 3 Euroopan neuvosto (CoE)

Ukrainan kriisin oikeudellisen ulottuvuuden kolmannen asiakokonaisuuden muodostavat ihmisoikeuskysymykset ja niiden loukkaukset Euroopassa Euroopan Neuvoston puitteissa. Kaikki Ukrainan kriisin osapuolet ovat mukana Euroopan Neuvoston toiminnassa. Asioissa voidaan edetä periaatteellisemmalla tasolla ja myöskin hyvin konkreettisesti.

Ihmisoikeusasiat lähtökohtana

Toisen maailmansodan jälkeisessä Euroopassa sodan kauhut ja rauhan rakentaminen voittivat 1950- ja 1960-luvuilla ihmisoikeusasiat suurina keskustelunaiheina Euroopassa. Ne nousivat varsinaisiksi sisältöasioiksi NL-johtoisen idän ja länsimaiden välisessä vuoropuhelussa. Nämä oikeudet piti pystyä ensin määrittelemään, ennen kuin niistä osattiin olla eri mieltä tai niitä voitiin valtion ja muiden ihmisten taholta loukata. 1970-luvun ETYK-prosessi oli näiden asioiden vastakkainasettelua samalla kun luovuttiin perinteisestä kilpavarustelusta. Tätä kehitystä voidaan kuvata seuraavalla tavalla:

Euroopassa tärkein ihmisoikeusjärjestö on **Euroopan neuvosto**. Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukseen (1950) on liittynyt 44 valtiota, ja sen toteutumista valvoo **Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT)**.

Euroopan unionin (EU) kehittymisen myötä EU:n lainsäädäntö on tullut kansallisen lainsäädännön rinnalle. Siten **EU:n perusoikeuksien julistus** suojaa unionin kansalaisten ihmisoikeuksia.

Myös **Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (Etyj)** toimii ihmisoikeuksien puolesta. Etyjin toiminta on keskittynyt Itä-Euroopan maiden demokratisoitumisen tukemiseen, kriisitilanteisiin ja vähemmistöjen oikeuksien puolustamiseen.

Euroopan ihmisoikeussopimus (yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi) on kansainvälinen ihmisoikeussopimus, johon ovat liittyneet useimmat Euroopan maat. Alkuperäisessä muodossaan sopimus tehtiin Euroopan neuvoston silloisten jäsenmaiden kesken. Sittemmin allekirjoittajia ja osapuolia on kertynyt 44, kun myös Itä-Euroopan maat ja itsenäistyneet entisen Neuvostoliiton tasavallat ovat liittyneet sopimukseen.

Euroopan ihmisoikeussopimusta pidetään laajasti maailman parhaimpana ihmisoikeussopimuksena: vaikka se ei ole kattavin, sen toteutumista valvotaan parhaiten. Sopimukseen liittyneet maat sitoutuvat takaamaan sopimuksessa mainitut oikeudet kaikille, myös ulkomaalaisille jotka kuuluvat valtion lainkäyttövallan piiriin.

Ihmisoikeussopimuksen jäsenmaat sitoutuvat turvaamaan lainsäädännössään ja oikeuskäytännössään sopimuksessa jokaiselle yksilölle taatut oikeudet. Velvollisuus noudattaa ihmisoikeussopimuksen määräyksiä on niin viranomaisilla kuin tuomioistuimillakin.

Jos yksilö kokee oikeuksiaan loukatun, hän voi valittaa loukkauksesta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, joka on Euroopan neuvoston alainen organisaatio. Jos ihmisoikeustuomioistuin toteaa loukkauksen tapahtuneen, se voi määrätä sopimusvaltion maksamaan loukatulle vahingonkorvausta.

Ukrainan kansainvälinen neuvoa antava elin

Traagiset tapahtumat Kiovan Maidanin aukiolla 30.11.2013 – 22.02.2014 välisenä aikana yli 100 nousevine kuolonuhreineen siviiliväestön ja poliisisien keskuudessa synnytti Euroopan neuvostossa pääsihteerinsä aktiivisuuden tuloksena ”Ukrainan kansainvälisen neuvoa antavan elimen” (The International Advisory Panel – The IAP) perustamisen tutkimaan asioida ihmisoikeuksien ja niiden loukkaamisen näkökulmasta Ukrainassa presidentti Yanukovichin aikana.

Tämän neuvoa antava elin perustettiin huhtikuussa 2014. Sen tarkoituksena on määrittää tutkimuksien avulla onko Ukrainan presidentti Yanukovichin aikaisen hallituksen toimenpiteet linjassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja kansainvälisten käytäntöjen kanssa väkivallan uhrien kannalta. Paneeli ei itse suorita tutkimuksia, eikä se tutki yksittäisiä tapauksia, mikä on Ukrainan omien viranomaisten tehtävä. Asia voitaisiin viedä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käsiteltäväksi.

Neuvoa antavan elimen toimeksianto

Ukrainan nykyisen poliittisen kriisin yhteydessä 30. marraskuuta jälkeisten väkivaltaisuuksien tutkimiseksi Euroopan Neuvoston pääsihteeri on ehdottanut Kansainvälisen neuvoa antavan elimen asettamista Ukrainaan.

Tutkimukset tullaan tekemään Ukrainan lakien mukaisesti viranomaisten toimesta. Neuvoa antava elin tulee seuraamaan, että tutkimukset täyttävät Euroopan ihmisoikeussopimukset vaatimuksen ja Ihmisoikeustuomioistuimen ennako- tapaukset ihmisoikeuksista. Neuvoa antava elin saa säännöllisesti raportit yleisen syyttäjän toimistosta tutkimuksien edistymisestä. Neuvoa antavalla elimellä on oikeus tutkimusta koskeviin tietoihin ja lisäselvityksiin mikäli aihetta. Neuvoa antava elin voi antaa ohjausta ja suosituksia tutkimuksien eri tahoille. Kansalaisjärjestöt voivat vapaasti olla yhteyksissä neuvoa antavaan elimeen ja vaihtaa keskinäistä tietoa. standardit

Neuvoa antava elin koostuu kolmesta jäsenestä, joista yhden nimeää Ukrainan viranomaiset, yhden opposition edustajat ja yhden kansainvälinen yhteisö, joka viimeksi mainittu myös toimii elimen puheenjohtajana. Kaikkien jäsenten tulee olla oikeussektorin ammattilaisia, jotka nauttivat luottamusta ja tunnustetaan ammatillisesti osaaviksi ja luotettaviksi ihmisiksi.

Toimeksiannon lopussa neuvoa antavan elimen puheenjohtajan johdolla valmistellaan loppuraportti, joka toimitetaan Euroopan neuvoston pääsihteerille ja Ukrainan viranomaisille.

Työn loppuunsaattamisen varmistamiseksi Ukrainan parlamentti tarjoaa toimitilat ja välineet työtä varten.

Neuvoa antavan elimen työn suorittamisesta syntyvät kustannukset kantaa Euroopan neuvosto.

Kun tutkimukset on tehty, Euroopan neuvosto kannustaa viranomaisia ryhtymään tutkimuksien tuloksien hyödyntämiseksi Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa (ICC), jossa voitaisiin tutkia ja panna vireille oikeusprosessi Ukrainan alueella vuosina 2014–2015 tehdyiksi väitetyt rikokset ihmisyyttä vastaan. Neuvosto toteaa uudelleen olevan tärkeää, että Ukraina edistyy ICC:n Rooman perussäännön ratifioimisessa, johon se on sitoutunut EU:n assosiaatiosopimuksessa.

12.02.2015/hka

OBS! Analyysin ensimmäinen osa päättyy tähän.

Seuraan kansainvälisistä tiedotusvälineistä Minskin tulokset. Kirjoitan uudenlaiset johtopäätökset tähänastisesta kehityksestä tämän I-osan tekstin lähtökohdista. Oheinen teksti on eräänlainen synteesi ”Synopsis” Ukrainan kriisistä tähän saakka.

Laitan tähän liitteeksi päivitetyn ”lähestymistapa-kaavion”, jonka piirrän II-osaan arviointitehtävissäni käyttämään prosessikaaviota, jonka tavoitteena on rajata ”systemin piiri” ja selkiinnyttää/yhtenäistää ihmisten ajattelutapaa tiedonvaihdossa.

Yhteisen kannan (common positioning) olemassa olo savijaloilla, koska Venäjä ei pelaa avoimin kortein ja suojaa itsensä tavalla, jota suurin osa länsimaisista neuvottelijoista ei edes tiedosta. Asetelmasta puuttuu kytkös Venäjän sisäpolitiikkaan, jossa tuhlaajapoika elää kuin ei Uutta testamenttia olisi olemassakaan.

12.02.2015/ © Asumer Oy/Heikki K. Auvinen, 2015